

Eksperimentas: Apsaugok paukščius.

Tikslas: susipažinti su paukščiams iškilusiomis grėsmėmis ir jų prevencijos būdais.

Dalykai: gamtos mokslai, biologija, pasaulio pažinimas.

Klasės: 5–8, 9–12.

Priemonės: spalvotas popierius, rašymo priemonė, žirkklės.

Vieta: namai.

Problematika

Kiekvieną pavasarį ir rudenį migruodami paukščiai susiduria su įvairiomis kliūtimis, dažnai keliančiomis grėsmę jų gyvybei. Tai ne tik natūralios gamtinės kliūtys – aukšti kalnai ar dideli jų masyvai, didžiuliai vandenų ar dykumų plotai, nulemiantys ne vieno sparnuočio žūtį sezoninių kelionių metu. Skrajūnų gretas retina ir natūraliai gamtoje sutinkami priešai. Tačiau pastaruoju metu vis daugiau spąstų jiems paspendžia žmogus – didelį pavojų kelia judrūs keliai, elektros perdavimo linijos, aukšti statiniai, milžiniški miestų plotai ir t. t. Pastaraisiais dešimtmečiais išryškėjo dar viena opi problema – daugybė paukščių žūsta atsitrenkę į langų stiklus ar blizgius pastatų fasadus. Ne išimtis ir Lietuva. Reaguodami į stikluose atsispindinčius gamtos objektus, ypač medžius, paukščiai žūsta tiek veisimosi metu, tiek žiemos mėnesiais. Tačiau daugiausia į stiklus atsitrenkusią paukščių aptinkama sezoninių migracijų metu, kuomet daugybė jų susitelkia atskirose šalies vietose. Skaudžiausios netektys rudeninės kelionės metu stebimos Vakarų Lietuvoje, kur driekiasi didžiausias Šiaurės–Vakarų Europos paukščių migracijos kelias. Nykštukai, alksninukai, įvairių rūšių zylės, žaliukės, kikiliai ar net slankos neretai baigia savo kelionę prie verslo centrų, gyvenamųjų namų ar net jaunimo ugdymo įstaigų.

Kodėl paukščiai skrenda į langus?

Paukščių rega labai plataus kampo – kartais apima net pilną 360° vaizdą, kas jiems labai padeda atpažinti priešus ar gentainius. Tačiau tokia rega taip pat reiškia, kad jiems labai sudėtinga pastebėti objektus, esančius tiesiai prieš jų akis. Taip stiklas tampa nematomas, ypač jei jame atsispindi kraštovaizdis, per kurį paukštis įsivaizduoja galintis skristi.

3 pav. Viešojo transporto stotelė – iššūkis paukščiams. Aut. EwaZyśk-Gorczyńska

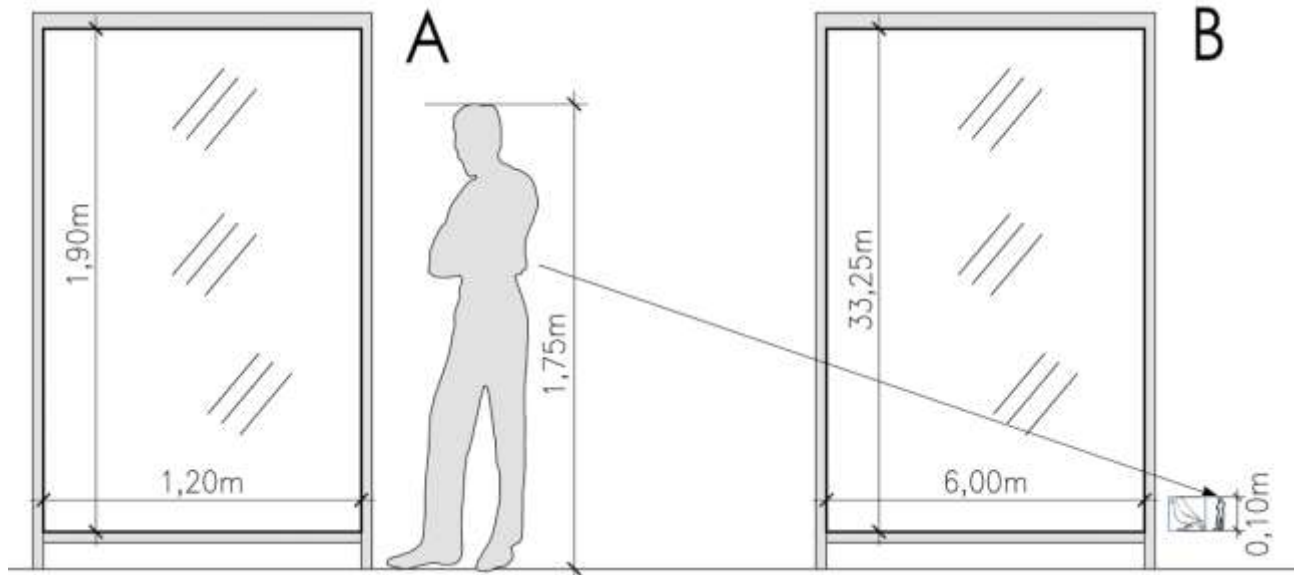
Dideli, nesuskaidyti stiklo plotai yra patys pavojingiausi, bet grėsmę gali kelti bet kuris stiklinis paviršius.

Kitas, mažiau žinomas dalykas yra nenatūrali šviesa. Tai ypač aktualu, kai kalbame apie paukščius, migruojančius naktį. Paveikti nenatūralios šviesos šaltinių, jie gali prarasti orientaciją ir pasiklysti arba skristi link šviesos šaltinio ir atsitrenkti į stiklą.

2 pav. „Švyturio efektas“ – mirtinas pavojus paukščiams. Aut. EwaZyśk-Gorczyńska

Tyrimais įrodyta, kad migruojančių paukščių rūšių individai gali dažniau atsitrenkti į stiklus nei sėslūs paukščiai netgi ne migracijos metu. Galbūt taip yra dėl to, kad sėslūs paukščiai gali „išstudijuoti“ vietovę ir atpažinti stiklus bei jų išvengti. Tuo tarpu migruojančioms paukščių rūšims peizažas yra mažiau pažįstamas.

3 pav. Netgi paprastas langas gali kelti grėsmę paukščiams. Aut. EwaZyśk-Gorczyńska

Kaip galėčiau padėti?

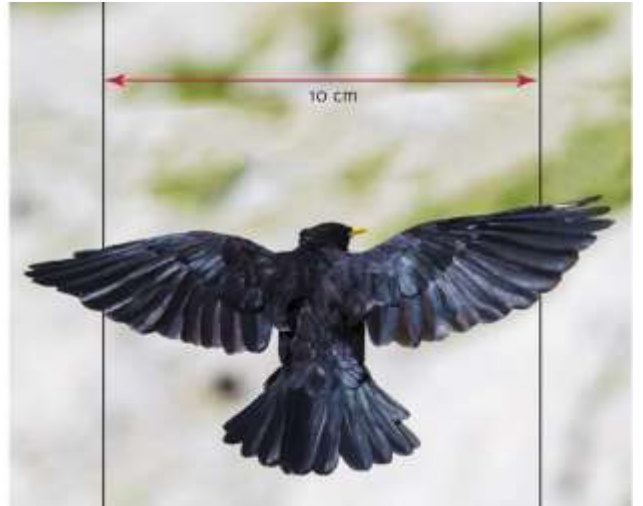
Padėti paukščiams išvengti susidūrimo su stiklu yra gana paprasta. Viskas, ko jums reikia, – užklijuoti lipdukus ant langų, taip parodant, kad paukščių kelyje yra kliūtis. Reikia tik kūrybiškumo!

Kaip pasigaminti geriausius langų lipdukus?

Naudokite šviesias, ryškias spalvas – jos gerai matysis ant lango. Paukščių dėmesį labiausiai patraukia raudona ar oranžinė.

Klijuokite lipdukus vieną šalia kito. Paukščiai geba praskristi net pro labai siaurus tarpus tarp šakų ar kitų objektų, taigi lipdukai turėtų būti 10–15 cm vienas nuo kito. Galite vadovautis *delno taisykle*: jei tarpas yra platesnis nei suaugusio žmogaus delnas, paukštis gali bandyti per jį skristi.

Jei yra galimybė, lipdukus klijuokite lango išorinėje pusėje, o ne patalpos viduje. Tada jie bus aiškiai matomi, be atspindžių.

4 pav. Delno taisyklė. Aut. Szklanepulapki www.szklanepulapki.pl

Venkite paplitusių mitų

Juodi lipdukai yra matomi: neteisinga.

Langai iš išorės dažnai atrodo tamsūs, taigi, juodi siluetai nebus labai išsiskiriantys. Paukščiai dažnai atsitrenkia į langus visai šalia juodų siluetaų.

Plėšraus paukščio formos lipdukai atbaidys mažesnius paukščius: skamba logiškai, bet, deja, neįrodyta, kad tai veiksminga.

5 pav. Plėšrūno formos lipdukas nebuvo veiksmingas. Aut. Szklanepulapki www.szklanepulapki.pl

Lipdukai ant langų nėra gražu. Visiška netiesa!

Yra galybė įvairaus dizaino lipdukų, kuriuos galima išbandyti; mokyklos netgi rengia konkursus, kas gražiausiai papuoš permatomas viešojo transporto stoteles.

6 pav. Lipdukai gali būti gražūs! Nuotraukos autorius Petra Holestova

Ką dar galime padaryti?

Užkabinkite užuolaidas ar žaliuzes – jos praleis šviesą vidun, o langai matysis iš išorės. Įsitikinkite, kad užtraukėte užuolaidas ar nuleidote žaliuzes ar roletus išeidami iš namų.

Išjunkite šviesas, kai jums jų nereikia – tai naudinga aplinkai (ir taupo jūsų pinigus) bei apsaugo naktinius paukščius nuo atsitreškimo į langus.

Jei visgi paukštis atsitreškė ir guli nejudėdamas, jis nebūtinai žuvo. Jis gali būti tik prisitreškęs. Įdėkite jį į užtamsintą dėžutę valandai, galbūt jis atsigaus ir galės ramiai skristi toliau.

Jei ieškote daugiau informacijos šiais klausimais, atsidarykite www.flap.org – Kanados tinklalapį. Čia jūs rasite gausybę informacijos ir įvairiausių sprendimų šia tema.

Užduotis:

Pakalbėkite su tėvais, seneliais, pagalvokite, ar paukščiai neatsitrenkia ir į jūsų langus. Kartu pasidarykite apsaugos priemonių, lipdukų. Pasidalinkite savo gerais darbais su draugais ir artimaisiais socialiniuose tinkluose naudodami grotąžymes #springalive, #saugaupaukscius

Metodinė medžiaga parengta pagal Tarptautinės paukščių apsaugos organizacijos BirdLife ir Lietuvos ornitologų draugijos rekomendacijas.

Parengė Gediminas Petkus, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro Gamtinio ir ekologinio ugdymo skyriaus metodininkas.

Informacijos šaltiniai:

1. www.birdlife.lt,
2. www.springalive.net,
3. www.flap.org
4. www.szklanepulapki.pl